

20. Yüzyılda Resim Sanatında Çocukluk Kavramı

Yazarlar

Selma Benli ¹, Bahar Artan Oskay ^{2*}

Mensubiyet

¹Plastik Sanatlar ve Resim Yüksek Lisans Programı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, 34755, Türkiye.

²Plastik Sanatlar ve Resim Anabilim Dalı, Güzel Sanatlar Fakültesi Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, 34755, Türkiye.

*Yazışma yapılacak kişi: bahar.oskay@yeditepe.edu.tr.

Preprint

Özet

Bu alışma, sanat alanında 20. yüzyılda görülebilen, ocuk resimlerine özgü yanlarıyla, “ocuksu” diyebileceğimiz eserlerin incelenmesini ve aralarındaki ilişkiyi anlamaya yöneliktir. Bu ilginin nedenini ve eserlerde nasıl görünürlük kazandığını anlamak bu tezin amacıdır. Modern Sanatın gelişmesi ile bu kavramı çalışmalarında kullanan sanatçılar “ocuksuluk” kavramını hem araştırmış hem de çalışmalarında uygulamışlardır. ocuksuluk kavramının biçimsel, kavramsal ve sezgisel yönleri ayrı ayrı belirlenip genel bir çerçeve içerisinde ilişkilendirilmiştir. Bu kavramlarla ilgili tarzı olan ressamların eser analizleri yapılarak verilen bilgiler doğrultusunda incelenmiştir.

ocuksuluk kavramının özelliklerinin, Naif ve Primitif sanatçıların sanat kültürleriyle benzerlik gösterdiği görülmüştür. Tanımlamaları yapılarak İlkel sanat olan primitivizm ile ortak noktaları olduğu belirlenmiştir. ocuksuluğun henüz bilgiyle yüklenmemiş, önyargısız, eğitimsiz, kendi küçük dünyalarından bir gözle bakan yanlarının olduğunu, alanlarında büyük isimler olan bu sanatçılar için bir özlem ve arzu haline geldiğini açıklamaktadır. Bunu dile getirmelerinin arkasında kuşkusuz bazı psikolojik etkenler vardır. Bu açıdan bu çalışma çocukların yaptıkları resimlerin özelliklerine neden ilgi duyduklarına ve Modern Sanatın gelişmesi ile ocuksuluğu tercih eden ressamların çalışmalarındaki etkilerin görülmesine yönelik olacaktır.

Anahtar Kelimeler: ocuk resmi; çocuksuluk; Naif sanat; Primitif sanat.

GİRİŞ

Bu çalışma Çocuksuluk kavramının sanata dair duygu ve düşüncelerini ifade ederken, saf ve yalın duygularla yapılan işleri ve psikolojik etkilerini incelemek amaçlıdır. Bu çocuksu duygunun bıraktığı etkinin 20.yüzyıl da yaşamış ünlü ressamların çalışmalarındaki yansımaları incelenmiştir. Bu kavramın tanımı yapılarak, bu duygunun insanın hayatında özel bir dönem olan çocukluk dönemini kapsadığına değinilmiştir. Çocuk resminde olan önemli yönlere değinilerek kullanılan resim dili ile duyguların ifade ediliş biçimlerine değinilmiştir. Çocuk resimlerinin analizleri yapılarak çizgi gelişiminin resmi yapan kişinin gelişimsel olarak yaş düzeyini belli etmede analiz görevi gördüğü kanısına ulaşılmıştır. Belirtilen ressamların kullanılan çocuksuluk kavramında değinilen biçimsel özelliklere değinilmiştir. Resim yapmanın sadece duygusal bir durum olmadığını, düşünceleri kullanmanın da çalışmaları başka bir boyuta taşıdığı görülmüştür. Sanatın ifadeci yönünün biçimsellikten uzaklaşp kavramsallaşmasına ortam hazırlamıştır. Bilinç boyutlarında takılı kalmada çocuklukta yaşanan iyileşmeyen yaralar olduğu ve bunları dönüştürmede sanatın etkisi görülmüştür. Unutmak ya da hatırlatmak için tercih edilen çocuksuluk kavramının farklı yönlerine değinilmiştir. Sanayileşen ve tüketim fazlalığına gidilen yerleşik düzenden, insanın özüne yani doğaya dönme arzusu kendisini arama yolculuğunda naiflik ve primitivizmle olan yönlerine değinilmiştir. Her insanın biricik ve özel olduğu bu dünyada, kendi dünyasını her geçen gün daha iyi yapılandırmak için köklerini araştırmak, onları anlayarak, bağlarını kopartarak benliğini bulduğu görüşmüştür. Bir insanın gelişiminde en önemli dönemin çocukluk döneminin olduğunu biz olabilmek için sağlıklı birey olmada çocukluğun önemine varılmıştır. Sağlıksız geçirilen bir çocuklukta yaşanan duygularda hayata dairdir. Acıda mutlulukta her an vardır. Bu duyguları kabullenip teslim olunduğu takdirde insanın yapısındaki kaotik durumları daha çözümleyici olduğu görülmüştür. Bu duyguları yansıtan resimlerin analizleri yapılarak çocuksuluk kavramına 20. yüzyılda yaşanan toplumsal olaylarda resim sanatına bıraktığı etkisi incelenmiştir.

BULGULAR

1.1 20. Yüzyılda Çocuksuluk Kavramının Tanımı Ve Özellikleri

Çocuksuluk kavramı; sanata dair duygu ve düşünceleri ifade ederken, saf ve yalın duygularla yapılan işler için kullanılan bir terimdir. İnsanın belli bir yaş dönemine de gelse yaratıcı yönlerini, bilgi dağarcığını ve deneyimini, bu bakış açısından etkilenecek yansıttığı bir beceri olarak açıklanmıştır. Çocuksu hisler yaşanan masum duygulardan beslenmektedir (İşler,

2004). Her ne kadar yaş alırlarsa alsınlar içsel dünyalarındaki çocuk neşesini kaybetmemeye dair zemin oluşturan bu kavramda ilkel sanatı temel unsur almışlardır.

1.2. Çocuksuluk Kavramının Tarihsel Süreci

20. yüzyıl, ruhsal ve deneysel çalışmalarda olduğu gibi sanat dünyasında da değişimlerin başlanıldığı bir dönem olmuştur. Değişen sanat akımlarının biçimlerini öncelikli olarak duygusal içerikli ifadeler almaya başlamıştır (İşler, 2004). Sanatçılar, insanlarla arasında olan ilişkiyi çok önemsemişlerdir. Sanatla olan ilişki geliştikçe insanlarla olan ilişkilerinin de düzeldiği görülmüştür. Sanatın varlığı insanların temel ihtiyaçlarını gidermede etkili olmuştur. Bu yüzden her çocuk biricik ve özeldir. Düşüncelerini hayal dünyasındaki sistem ile kurmaya çalıştıkları bağlarla birlikte değerlendirmek gerekir.

1.3. Resimde Çocuksuluk

Resimde çocuksuluk, ressamın yaşadığı dünyayı, bir çocuğun bakış açısından çocuğa ait değer yargılarıyla birlikte resimlerine aktarma şeklidir. Her ne kadar yaş alırlarsa alsınlar içsel dünyalarındaki çocuk neşesini kaybetmemeye dair zemin oluşturan bu kavramda ilkel sanatı temel unsur almışlardır. Dönemin en önemli ressamlarının çalışmalarını incelenmiş ve çocuksu değerlere ulaşılmıştır. “Çocuksu” duyguya önem veren ressamların kendi içsel dünyalarındaki duygularla yorumlayarak, özgün bir tarz ortaya çıkartmaya çalışmışlardır (Ayık, 1999).

1.4. Çocuk Resmi

Resim yapmak çocuklar için eşi benzeri olmayan deneyimlerini, özgün bir şekilde kâğıda aktaran bir eylem olmuştur (Malchiodi, 2005). Çocuk resminde önemli olan duygularını aktarabilmesidir. Resim dilini kullanarak duygularını ifade etmeye çalışırlar. Estetik bir beceri taşıması önemli olmamıştır. Çocuklar resmin yapısı bakımından değil de yaratım gücü olarak hayatını resme adanmış resamlardan daha beceriye sahiptirler.

Dürtüsel yapılan çizimlerin bir anlamı olmaya da bilir. Yapılış esnasında fikir değişikliğine gidilebilir. Enerjik bir yapısı olan çocukların bu durum çizimlerine yansır. Etrafını kendi görmek istediği gibi görür. Anlamı olmayan şekiller özgür bir alan hissiyatı verir. Kolaylığı ve özgünlüğü tercih etmeye çalışırlar (Yavuzer, 1992). Belirli kural ve kalıpların reddedildiği 20. yüzyılda ilham alınacak yeni kaynak taramaları yapıldığında özgün ve kişisel yorum katıldığına belirgin olduğu çocuk resimleri oldukça dikkat çekmiştir. Çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun olan her yeterli düzeydeki ifade ediş biçimi beğeni toplar. Hiçbir çıkar amacı gütmeyen saf ve samimi ürünler ortaya çıkarmaya çalışırlar (Kırıçoğlu, 2002).

1.5. Çocuk Resmi Analizi

Psikolojik kuramların temelinde çocuk resminin önemi oldukça büyüktür. İçsel duyguları yansıtması vardır. Sigmund Freud'un kurama göre, resmini yaptığı duygusunun içsel istek ya da korkularını yansıttığı bilimsel çalışmalarca onaylanmıştır. Resmini yaptığı duygu ve düşüncelerinin ruhsal psikoloji tedavisinde oldukça önemli yeri olduğu görülmüştür (Yavuzer, 1992). Çizgisel gelişimlerini anlamak için yaptıkları resimlerin incelenmesi yeterlidir. Bu durum çizgilerinin ve düşüncelerinin hangi yaş arasında olduğunu gelişimsel olarak göstermektedir.

Çocukların çizgisel gelişimleri yaş aralıklarına göre değişmektedir. Bu dönemler şu şekilde sıralanmaktadır.

1.5.1. Karalama evresi (2–4 Yaş Arası)

Gelişim özelliklere göre farklılık gösteren çizim yolculuğunda 2 ve 4 yaş arası raslantısal karalamalarla başlar. Deneyim ve karalamalar ilerledikçe ifadeler belirginleşir. Resim yaparken motivasyonu her zaman yüksek olan çocukların yaratıcı yönleri, işlemsel becerilerine göre daha gelişmiş düzeydedir. Çizgi becerilerinin gelişmesi, "Karlama Dönemin" yeterli olgunlaşma seviyesine gelerek tamamladığı anlamına gelmektedir. Renklerin gerçek tonlarını değil, karıştırarak hepsini keşfetmeye çalışırlar (Kırıçoğlu, 2002).

Resim 1'de görüldüğü gibi çizgilerin geliştiğini anlam kazanmaya başladığından anlaşılmaktadır. Kontrollü çizgilerle kâğıt alanında keşifler yapmaya çalışılınca değişim gittikçe kendini göstermiştir. Onun için çizdiği çizgiler oyunu ifade etmektedir. Keyif aldığı bu etkinliği ailesiyle paylaşmaktan hoşlanır. Kendisini ispat etme, içsel onaylama ve kendine öz güven geliştirmesi açısından oldukça önemlidir.

1.5.2. Şema Öncesi Dönem ve Resim Analizi (4-7 yaş)

Düzgün çizgi çizmeye başlayan çocuklar 4-7 yaş dönemlerinde duygu ve düşüncelerini başlangıç seviyesinde yansıtan resimler yapmaya başlarlar. Kendilerini ifade etme kabiliyetleri yaratılışlarından gelmektedir. Yüksek hayal güçleri ve kendilerini oldukça başarılı ifade etme becerileri yaratıcı yönlerinin gelişmesinden kaynaklanır.

Resim 2'de görüldüğü gibi Mutlu olan çocuklar resimlerine pozitif içerikli konuları seçerken, mutsuz olduklarında ise hüznü ya da şiddet içerikli resimlerle duygularını yansıtır. Bilişsel gelişimleri ile sanat gelişimleri arasında güçlü bir bağ vardır. Resim yaparken bireysel farklılıklar söz konusudur. Büyüdükçe bilinçli ve detaylı resim yapmaya başlarlar. Ailesinin

beyin gelişimine katkı sağlanan çocukların, anlama ve düşünme becerilerindeki yetkinliklerini, çizim becerisine de taşıdığı görülmektedir (Yavuzer, 1992).

Bu dönemin en belirgin özelliği bir çizgi üstünde yan yana sıralanmış gibi duran resimler izlenimi vermesidir. Saydamlık özelliğini tamamlamış evin içini göstermeden özelini saklama duygusu ona güvenli alanda olduğunu göstermektedir.

1.5.3. Şematik Dönem ve Resim Analizi (7–9 Yaş)

Düşünme kabiliyeti büyüdükçe gelişen çocukların bu gelişmesi resimlerinde fark edilmektedir. 7 ve 8 yaşlarına denk gelen, Piaget'in Somut İşlemler Evresi dediği bu dönemde objeleri, kendine has yöntemlerle aktarmaya çalışırlar (Kırıçoğlu, 2002). Zamanla resimlerdeki ritim azalabilir. O esnada farklı bir büyüme atağı yaşayan çocuklarda konuşma becerisi ön plana çıkmaktadır. Resim 3'de görüldüğü gibi İnsan çizme becerilerinin 7 yaş itibarıyla gelişmeye başladığı dönemde vücudun bölümlerini, yüz şekillerini kendi becerisine dayanarak çizmeye gayret gösterirler. Gelişimsel farklılıklar düşünce şemalarıyla belirginlik gösterir. Kişisel farklılıkları işin içine katarsak, resim yolculuğuna rehber olan öğretmenin katkılarıyla çizim becerisi daha da gelişecektir. İçindeki potansiyel enerjiyi dışa çıkarmış olmasına katkı sağlamaları çocukların kendilerine güvenmesinde güvence olmaktadır (Yavuzer, 1992).

Zamanla resimlerdeki ritim azalabilir. O esnada farklı bir büyüme atağı yaşayan çocuklarda konuşma becerisi ön plana çıkmaktadır. İnsan çizme becerilerinin 7 yaş itibarıyla gelişmeye başladığı dönemde vücudun bölümlerini, yüz şekillerini kendi becerisine dayanarak çizmeye gayret gösterirler. Gelişimsel farklılıklar düşünce şemalarıyla belirginlik gösterir.

1.5.4. Gerçekçilik Dönemi ve Resim Analizi (9-12 yaş)

Resim gelişimin bu aşaması somut işlemler dönemi içerisindedir. Çocuk ego merkezli düşüncelerden uzaklaşmaya başlamaktadır. Empati becerileri gelişmeye başlayarak başkalarının düşüncelerine ve hislerine de önem vermeye başlarlar. Resim 4'de görüldüğü gibi iletişim becerileri zenginleşirken ortama ayak uydurma becerileri gelişir. Sosyalleşme becerileri artar. Kazanılan bu beceriler resimlerinde de belli olmaya başlar. Hayatlarına bakış açısı ve derinlik girerek perspektif görüntüleri çizmeye başlarlar. Gördükleri renkleri aynı şekilde kullanma becerisine sahip olurlar. Figürlerde cinsiyet farklılıkları belirgin bir şekilde görülmeye başlamıştır (Malchiodi, 2005).

Bu yaş döneminde yapılmış bu resim diğer dönemlere göre oldukça yol kat eden bir resim olmuştur. Çizgisel ve şekilsel gelişimi kâğıdına da yansımıştır. Resmine başlamadan önce zihninden tasarlayıp bilinçli resim yapmayı tercih etmiştir.

1.6. Franz Cizək'in Sanatında Çocuk Resmi

Cizək sanat eğitimini tamamladıktan sonra çocukların resimlerindeki saf ve masum duygularını temel alan 'Çocuk Sanatı' kavramının oluşmasında eğitimci kimliği ile önemli bir rol almıştır. Bir çocuğun yaptığı resimler iç dünyasının yansımasıdır. Duygularını resimlerle ifade etme becerisi olarak açıklamıştır (Yavuzer, 1992).

Çocuk resimlerini yetişkin resimlerinden ayıran en önemli özellik farklı yöntemler kullanmaları olmuştur. Çünkü bir bireyin zihinsel gelişiminin hangi dönemde olduğunu yansıttığı çizgileri göstermektedir. Ayrıca çocuklar özgün bir ifade kullanmak istediğinde kişisel beğenilerini uygulamayı tercih etmişlerdir. Temelini atmaya çalıştığı bu kavramın sade ve estetik bütünlüğü içerisinde yansıtılması gerektiğini belirtmiştir. Yetişkin sanatçıların kullandıkları semboller ve renkler, ilkel ve çocuk resimlerinden etkilenildiğini gösterir. Çocuk resimlerinin değeri ilk olarak Cizək ile anlaşılmıştır.

2.Çocuksuluk Kavramı

2.1. Çocuksuluk Kavramının Biçimsel Yönü

Resimde biçimsellik gereken her şeyin sanat yapısını, üretimini, arka planını ve yansıttıklarını dâhil etmek üzere kavramsal yönü ikinci plana atmaktır. Bu görünüş şekli genel kesime hitap etmeye çalışılır. Yorumlanacak kişisel bir durum değildir. Bakıldığında herkeste aynı etki bırakılması hedeflenir. Bir nesnenin dış biçiminin ve iç yapısının anlatılma halidir. Biçimsel ifade yaşanan masum duyguların dış yapısını belirleyen, duyguların ve düşüncelerin şekillerle ifade edilmesini sağlayan, kurulan düşlerin forma bürünmüş halidir. Ebatları, kullanılan materyalleri, resim yapılan alana bırakılan her şey biçimsel ifadedir. Bir eserin şekil yönünden ana yapısıdır

2.1.1. Çocuksuluk Kavramının Biçimsel Yönünü Resimlerinde Kullanan Ressamlar

2.1.1.1. Wassily Kandinsky "Kompozisyon 8" Eser Analizi

Çocuk sanatı, yaratıcılık ve özgünlük konusu söz konusu olduğunda birçok sanatçıya kaynak olmuştur. Duyguları yansıtırken çocuk resimlerinden güç alması cesaretini arttırmıştır. Wassily Kandinsky verilen örneklerle en uygun olan bir sanatçıdır. Rengi seçimini canlılıktan kullanması çocuksu ruhu temsil etmesinden kaynaklanmaktadır. İç dünyasındaki şekilleri sembolik olarak

ifade etmiştir. Büyük fırça darbeleriyle özgür olmayı tercih etmiştir. Çocuk resimlerinden faydalanarak yöntemini çocuksu görüntü vermektan yana kullanmıştır (İşler, 2004).

Resim 5'te görüldüğü gibi Kandinsky bu çalışmasında şekil itibari ile boş bir zemin üzerinde oluşan geometrik şekillerin kompozisyonunu oluşturmuştur. Çalışmanın sol üst köşesinde belirgin daireler vardır. Bilişsel bir alt yapı kurmaya gayret etmiştir. Evrensel bir uyum yakalamaya özen göstermiştir. Yıllarca emek sarf ettiği resimlerini geometrik formlara çevirip müzikle birlikte bir uyum yakalamaya çalışmıştır. Toplumsal sorunlara önem verildiği bir dönemde soyut resimlerinin ses getirmeyeceğine inanır ve sezgileriyle birlikte şekillerle bir bütünlük sağlamaya çalışmıştır. Yakalamaya çalıştığı evrensel uyumu ana renkleri kullanarak yansıtmıştır (Kandinsky, 1993). Biçimleşmiş olan bir şeklin ard arda devam eden bir durum sonucunda oluşmuş dengeleme unsurudur. Sanatçının diğer yapıtlarıyla çağrışım yapan devam niteliğine olan bu çalışması diğerleri ile ilişkilidir. Bir bütünün düzen bulmuş halidir.

2.1.1.2. Jean Michel Basquiat "İsimsiz" Eser Analizi

Basquiat'ın "İsimsiz Adam" çalışması, özgün ve duygusal bir çalışma olmuştur. Kuru kafaya benzer bir imgesel deseni çizgisel bir teknik ile içgüdüsel ifade ederek his yüklemesi yapan bir çalışma ortaya çıkartmıştır. Resmin genel yapısında izleyiciyi kendi düşünce dünyasında baş başa bırakan bir çalışma olmasına özen gösterilmiştir.

“Sanatseverleri çalışmalarına tutkun bırakan Basquiat yansıttığı, başka olan her şeyden arınmış içsel bir durum değil kendi dünyasıdır. Kendi bakış açısından gördüğü mümkün olandan daha da fazlası ve benzersiz olmasından kaynaklanmaktadır (Ataman, 2007).

Benlik arayışı, sosyolojik ifadeler ve soy bağlarını temsil eden konuları tercih etmiştir. Arayışını hiçbir ima yoluna başvurmadan yalın kavramsal çocuksu bir şekilde yol izlemiştir. Sezgisel duygularıyla içsel yolculuğunda yaratımlarını gerçekleştirmiştir (Antmen, 2008).

Resim 6'da görüldüğü gibi renkli bir çalışma olmasına özen gösteren ressam akrilik boya ile dışavurum uygulamıştır. Fırça darbelerini sıçramış ifadeler bırakarak renkleri dokusal olarak bırakmayı tercih etmiştir. Kavramsal bir ifadeyi yazı ve renklerle karıştırıp değişik bir ifade biçimi oluşturmuştur. Renk nesnenin mekâna ve biçimlendirmesiyle destek olmuştur. Doku ile sürekli etkileşim halinde olan bir kompozisyon oluşturulurken sanat elemanlarının biçimsel oluşumunda en önemli etmen dentedir. Renkli bir çalışma olmasına özen gösteren ressam mavi rengini arka plan olarak kullanmayı tercih etmiştir. Fırça darbelerini sıçramış ifadeler bırakarak renkleri dokusal olarak bırakmayı tercih etmiştir. Kavramsal bir ifadeyi yazı ve renklerle karıştırıp değişik bir ifade biçimi oluşturmuştur. Basquiat duruş, biçim ve sanatsal

manifestosu insanları katagorize etmeyen bütün kültürel değerlere değer veren yapısı herkesin beğenisine ulaşmasını sağlamıştır.

2.1.1.3. A.R. Penck “Şu Anki Durum” Eser Analizi

Düşünce gücü ile yarattıkları duygu ve düşünceleri içeren kavramları, zihinlerindeki resimleri yansıtmıştır. Beyin nesneyi kaydeder ve etki bırakır. Aile hayatı güvende olmayan çocukların resimlerinde güven duygusunu yansıtamazlar (Antmen,2009). Tedirgin hislerden, koruma ihtiyacı olan sanatçılar ise koyu renklerin hâkim olduğu resimler yapar. Çalışmanın genelini arka plana itip vermek istediği duygu bütünlüğünü bir kenara bırakıp şekillerle biçimsel formların ön planda tutmuştur. Resimlerinde biçim ve imgelemenin ön planda olduğu ürünler ortaya çıkartmıştır. İnsan figürlerinde ise primitif dönemi anımsatan formlar oluşturmuştur. Çalışmalarında ahenk yakalamak yerine zıtlık unsuru söz konusu olan durumları sağlamıştır. Resimdeki saldırgan ve etkileyici yönleri tercih ettiği renklerle göstermiştir (Türkmenoğlu, 2008). Resim 7’de görüldüğü gibi kullandığı sembol ve primitif figürlerle dikkat çekerek beğeniye ulaşmıştır. Geçmiş anımsatmada bugünüme ait yansımalar da bulunmaktadır. Resmin genel yapısı geçmişin ilkel görünümünü imgeleyerek dışa vurmuştur (Antmen, 2009). A.R. Penck eserinde sadece siyah ve beyazın hâkim olduğu bir renk seçimi göstermiştir. Bu kişisel olarak imgeselleştirdiği sembollere kendi üslubunu oluşturmasıyla ilgili bir durumdur (Biol, 2015). Yaşanan ortamın işleyişini ifade etme, inanç ve doğaüstü güçler ile iletişime geçme, mesaj gönderme ve alma kaygısını da barındıran bu betimlemeler, geçmişte de iletişimin ihtiyaç olduğunun açık bir göstergesidir.

2.2. Çocuksuluk Kavramının Kavramsal Yönü

Sanatın ifade ediş yönteminin farklılaşmış halidir. İfade ediş biçiminin yanı sıra düşünme biçimleri de değişmiştir. Yeniden yapılanmaya gidilmiş ve kavramsal olarak özgün ifade ediş yöntemi ortaya koymaya çalışılmıştır. Sanatın temsil edilmenin dışına çıkılmış düşüncel bir yüzeye taşınmıştır. Geleneksel yöntemlerin dışına çıkarak nesnelere yeniden çoğaltılabildiği anlam değişikliklerine gidilip sanatın biçimcilikten öte düşünceye önem veren anlayışlar ortaya çıkmıştır. Görülen değil görülmeyen biçimlerin dışındaki anlamlara odaklanılmıştır. Bütün planlamanın ve karar vermenin daha önceden yapıldığını icranın ise bir yükümlülükten kurtulma işi olduğunu belirtmiştir.

2.2.1. Çocukluk Kavramının Kavramsal Yönünü Resimlerinde Kullanan Ressamlar

2.2.1.1. Louise Bourgeois “Anne” Eser Analizi

Geçmiş insanın hayatının kökleridir. Reddedtiği her an yaşadığı anın tadını almadan travmalarının etkisinde devam eder. Korkularımız kimi zaman toplumsal yargılar, kimi zaman dayatmaya çalışılan kimliklerdir. Resim 8’de görüldüğü gibi kimi zaman doğa kimi zaman ise fikirlerdir bu duyguları Örumcek foruma bürüyüp abideleştirmesi onu kendisi yapan bir yaşam biçimi olmuştur. Yaşadığı hayatı izleyicilere sergilemiştir. Hayata karşı endişe ve kaygılarını heykel formuna getirmiştir. “Bana göre heykel bir bedeni ifade eder; Sergilediğim heykeller benim bedenimdir” der (Bourgeois, 1992).

Çocukken yaşadığı travmalarıyla yüzleşmek durumunda kalıp bu duygularını iyileştirirken kadın olmanın anlamını anlamaya ve anlatmaya çalışmıştır. Bourgeois, kendi tarzını oluşturma aşamasında her ne kadar bilinçli bir erişkin olmaya çalışırsa çalışsın içindeki saf ve masum duyguları korumaya çalışmıştır (Gardner, 1994).

Eserlerinde belli bir ustalığa ulaşan Bourgeois, konularının tekrarlarına değinerek fakat ayrı ayrı özgünlüğe sahip olup oluşan yeni anlamlarını betimlemiştir (Sarioğlu, 2005).

Yaşamış olduğu güçsüzlük, ayrılık kaygısı ve kendisini suçlu hissetme duyguları temeli sağlam olmayan aile bağlarından kaynaklanmaktadır. Bu duygulardan uzaklaşmak için mantık ve düşünce gücünü aktif edebileceği alanlarda kendisini geliştirmeye çalışmıştır. Aradığını tam anlamıyla sanat yaparak bulmuştur.

2.2.1.2. Jeff Koons, “Balon Köpeği (Magenta)” Eser Analizi

Koons’un sanata dair bakış açısında devrim yapmış bir sanatçıdır. İtina ile görünen sanat ürünlerini satış potansiyeli yüksek olacak şekilde tasarlamıştır. Burjuva kesiminin sanat hususunda farkındalıklarını arttırma gayretinde olmuştur. Tercih edilen estetik algısını değiştirmeyi başarmıştır (Şahiner, 2013). Resim 9’da görüldüğü gibi naturellikten çıkıp ayrıntıyı kullandığı alanlarda olmuştur. Sanatın kaybolmaya yüz tutmuş enerjisini satış pazarlaması yöntemleriyle geri kazandırmıştır (Foster, 2017). Jeff Koons kendi kişiliği ve sanat yolcuğu arayışında kendisine yönelik istek ve arzularını irdelerken popüler ve kazanç sağlama duygu durumlarını keşfetmiştir. Bunları deneyimleyip dönüşümünü sağlarken büyük bir disiplin altında çalıştığı ekip arkadaşlarıyla birlikte evrensel boyutlara ulaşan sanat eserlerini ortaya çıkararak ünlü bir sanatçı oluşumuna ekibiyle katkı sağlamıştır.

Ticari zekaya sahip olan ve atılımcı özelliği ile Koons maddi kazanım sağlayan bir sanatçı olmuştur. Eserlerinin konseptini sade ve benzersiz olarak uygularken tarzını artık kendisini tercih eden sanatseverlerinin belirlediğini ifade etmiştir (Kuspit, 2014).

2.2.1.3. Joseph Kosuth, “Bir ve Üç Sandalye” Eser Analizi

Joseph Kosuth sanat yolculuğu kendisini nesnelere, kullandığı nesnelere manalarına ve hayatta kapladıkları alanla vermek istediği mesajları kavramsal bir dille ulaşılmaya çalışmaktadır. Özü itibarıyla açıklama ihtiyacı olacağını vurgulamaktadır. Manası ve hedefi olarak sanatsal arayışında farklı bir anlatım biçimi kullanmıştır. Çevresel faktörlerden faydalanmayı uygun bulan ortaya çıkartacağı ürünü benzersiz nitelikte sergilemeyi tercih etmiştir. Joseph Kosuth, Bir ve Üç Sandalye adlı çalışmasında bir sandalye, sandalyenin ne anlama geldiğinin açılmasının yapıldığı yazılı bir metin ve Sandalyenin fotoğrafını kavramsal bir kompozisyon kurarak sergilemiştir. Düşüncelerini betimlemeye çalışmıştır.

Resim 10’de görüldüğü gibi sanat dünyasında bu kompozisyon oldukça ses getirmiş ve güzel bir yere gelmiştir. Kompozisyonun ortasında duran sandalye ise şu anki zaman dilimini anlatmaya çalışmıştır. Kelimelerle yapılan açıklaması ise geçmişe ve şu anki zamana dikkat çekmiştir. Çalışmadaki fotoğrafta geçmişten kalmış bir anı temsil etmektedir. Mazi ve gündelik yaşamla olan bağlantıyı kavramsal bir ürün çıkartmıştır. Keşfi yapılacak olan anlamlara kadar bu zamana kadar olanların devam ettiğini belirtilmiştir. Zamanlar arası bağlantı güzel bir şekilde ifade edilip sergilenmektedir.

Kompozisyonun fotoğrafı, metni ve nesnesi ile oluşan bütünde bir bitmemişlik durumu olmamıştır. Kosuth hisleri ön planda tutmayarak görülebilen şekilleri üretmeyi tercih etmiştir (Kuspit, 2010). Orijinal eserler üreten Kosuth sanatseverlere farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Dış görünüşün düşüncelerle olan bağlantısını göstermeye çalışmıştır. Sözcüklerin düşüncelerle arasında olan ilişkisini kavramsal bir şekilde ortaya koymaya çalışmıştır (Tanyeli, 2016).

2.3. Çocuksuluk Kavramının Sezgisel Yönü

Zihnin tasarladığı görüntüleri aşarak görsel imgelerin gerçek anlamlarının tanımlanmasının da ötesine geçmesidir. Fizyolojik görülen görüntülerin önemi yoktur. Asıl önemli olan imgelem ve iç dünyaya bakabilme becerisidir. Böyle bir gerçekliğe mantığın ve realitenin reddi ile ulaşılabilir. Yaratım sürecinde akıl ve mantığa hareket etmeden hareket etmeyi arzu ederler. Düşlerden iç güdüsel davranışı uyandırıcı dürtülerden özellikle bilinç dışı dünyasının kolay anlaşılmayan fakat öz’ü barındıran doğasından coşkulu devinimlerle faydalanmaya çabalarlar.

2.3.1. Çocukluk Kavramının Sezgisel Yönünü Resimlerinde Kullanan Ressamlar

2.3.1.1. Joan Miró “Gösterişli Kanatların Gülümsemesi” Eser Analizi

Joan Miró çocukluğunda deneyimlediği duygularını eserlerinde çalışarak ruhsal analizi çıkarılabilecek eserler meydana getirmiştir. Hayal gücünün kendisine yansıttığı benzersiz şekilleri sembollere dönüştürmüştür. Dürtüsel olarak yaptığı çalışmasının üzerinde hislerinin katkısı çok fazla olmuştur. İç dünyasında olan hakiki duygularını yansıtmıştır (Erdem, 2012).

Resim 11’de görüldüğü gibi ana renkler kullanarak fırçasının bıraktığı şekiller rast gele olmuştur. Resmin genelinde yakaladığı sadelikte biçimler yerine temasına önem vermeye çalışmıştır. Yarım ay, kolayca resmedilmiş yıldız, çizgisel izler resmin yüzeyinde bulunan ana şekillerdir. Geçmişin ilkel desenlerinden ilham alan ressam çocuk resimlerinden de çok etkilenmiştir. Bir çocuğun zihninin incelenmesi gerektiğini savunmuş kendi bilinçaltında dair sıklıkla kullandığı yıldız, çizgi ve noktasal formlar kendi zihninin yansımaları olmuştur (Saylağ, 2014).

Yaşam boyunca geliştirilmesi gerekli olan deneyimler ve eğitimler yoluyla geliştirilmesi gereken bir beceridir. Kendine çeken renkleri kullanmak, serbest bırakarak kıvrak çizgi ve lekelerle teslim olmaktır. Zihindeki düşünceleri uzaklaştırıp kontrolü duygulara vermektir. Teknik ve mükemmellik önemli değildir. Kontrolün bırakılıp kendimizi ifade etme şeklidir. Bir akışa kapılıp halimizi tasvir etmedir. Derin duyguların açığa çıkmasıdır. Bilinçaltına bakmamamızı ve uzun süren problemlerin çözmeyi sağlar. Yuvarlak nesnelere temsil etmek için noktasal ifadeler kullanılır. Resmini güzel görüntü verme amacı gütmeyen çocuksu içsel yolculuğunu aktarmaya çalışmıştır. Bir çocuğun plansız karalamalarını andıran çizgiler tercih etmiştir. Spontane olarak başladığı resim hislerine güvenerek başlayıp belli bir konu üzerinde çalışmamıştır. Onun fikirlerinin ve yaratıcı düşüncelerinin bir kısmının, sanrısız ve düşsel hallerinde, bilinçaltından alındığı söylenebilir. Yalın ve tesadüfi resimler yapmayı tercih eden sanatçı iç dünyasının yansımalarını eksiklik hissettiği duygularını, endişelerini ve bastırıldığı duyguları çalışmalarında göstermiştir. Kullanmaya özen gösterdiği çizgileri ve sembolleri ifade etmeye çalıştığı sanat unsurunun bir şekilden değil ifade etmeye çalıştığı duyguların işareti olarak yorumlamaktadır.

2.3.1.2. James Ensor, “Entrika” Eser Analizi

İç dünyasındaki karmaşadan yola çıktığı resim tarzıyla geniş içeriğe sahip tedirgin edici izlenim bırakan resimler yapmayı tercih etmiştir. Ailesinden kaybettikleri oldukça ölüm ve inanç duygularını sorgulamaya başlamıştır. Aktardığı resim şeklini bozarak ifade etmeye çalışmıştır.

Aklın sanata katkısı olmadığını savunarak iskelet, maske, soytarılarla dolu bir hayal dünyası kurarak bunu çalışmasına yansıtmıştır (Tanyeli, 2006).

Resim 12’de görüldüğü gibi hayal ürünü olan gerçek üstü ifadeleri bir beden suretinde yansıtmaya çalışmıştır. Ürkütücü görüntülere canlı renkleri kullanarak değişik bir görünüm elde etmiştir. İç sezilerini ilkel bir üslupla dışa vurmuştur. Kullandığı maskeleri ifade biçimini oluşturmuştur. Özgün tarzıyla hayatını sanatına aktarmış doğa resimlerini tercih ederek kent kültürüne karşı olduğunu göstermeye çalışmıştır.

2.3.1.3. Pablo Picasso “Güvercinli Çocuk” Eser Analizi

Picasso 20. yüzyıla damgasını vuran en önemli ressamlardan birisi olmuştur. Resim yapma becerisini her geçen gün başka bir boyuta taşımaya çalışmıştır. Sanat hayatı boyunca kendisini geliştirmiştir. Hiçbir zaman benzer nitelikli çalışmalar uygulamamıştır. Şaşırtıcı tarzı her zaman merak uyandırmıştır. Kübizm¹, Primitivizm ve Soyut Sanat akımı ile ilgilenmiştir. İlkel sanat anlayışına öncülük etmiş olan sanatçılar kendilerini gerçekleştirmek adına primitif insan topluluklarının yaşadığı coğrafyalara keşifler düzenlemiş ve izlenimlerini çalışmalarına yansıtmışlardır. Doğada keşfettiği duygusal geçişleri, kompozisyon kurma becerisinde kullanmıştır, düzenlemelerini bir şekle sokmak, onları istediği nizamda yerleştirmiştir

Resim 13’te görüldüğü gibi 20’li yaşlarda yaptığı ‘Güvercinli Çocuk’ eseri önemli bir dönemin başlamasına öncülük etmiştir. Bu zaman dilimindeki döneme ‘Mavi Dönem’ denmektedir. Kullanmayı en sevdiği renklerden biri olan mavi hem döneme hem de bu çalışmasına damgasını vurmuştur. Resimde elinde beyaz bir güvercin tutan kız çocuğu bulunmaktadır. Beyaz renk saflığı temsil etmiştir. Kendisinin ya da resmetmeye çalıştığı bu kız çocuğunun masum yönünü göstermeye çalışmıştır. Dünyada barışı sembolize eden güvercin ile çocuksu masumiyeti ifade etmeye çalışan ünlü ressam bu çalışmasıyla döneminin önemli eserleri arasına girmiştir.

2.4. Resim Sanatında Çocuksuluk Kavramının Naif Sanatla Olan İlişkisi

Naif resim; Eğitim görmemiş, herhangi bir mesleki alanda da tecrübesi olmayan ressamların perspektif kuralına uymadığı özgün bir resim tarzının yorumlanmış halidir (Sözen ve Tanyeli, 2014). Naif resmin anlamı coşku ile yapılan, doğal ve olanı farklı yansıtmaya çalışmaktır. Yaratılan ürünler içten ve içgüdüselidir. Hayata arınmış bir duyarlılıkla bakma ve özgün olunmaya çalışılmıştır (Giray, 2009). Çocuksu kavramların bütünlüğünü oluşturan sanat ürünüdür. Naif ressamlar kişisel ve kendi duygularından esinlenerek duygusal resimler yapmayı

¹ Kübizm: 20. Yüzyılın başlarında doğmuş Fransız bir sanat akımıdır. Objelerin gözle görülemeyen yönlerini de ifade etmeye çalışılmasıdır. Pablo Picasso ve Georges Braque önemli temsilcilerindedir.

tercih etmişlerdir. Hiçbir kural ve kaidesi olmayan naif resimlerin özü itibari ile güzel olan yanı yansıtılmaya çalışılmıştır (Franck, 2009).

Çocuk perspektifinden, çocuksuluk kavramını anlamlandırmaya çalışmaktadır. Çünkü bakış açıları, duygu ve düşüncelerini sosyal çevreleriyle kurdukları iletişim ile daha güçlü şekilde ortaya çıkartır. Bu kavramda aranan özelliklerin hepsi çocuk resimleriyle benzerlik göstermektedir. Resimsel anlatım ve sosyal öğrenmenin genelinden farklı yalın olanı tercih etmektedir. Naif sanat II. Dünya Savaşı ve sonrasında değer kazanmıştır. 20. yüzyılın sanat akımları, geçmişte görülen dramatik unsurlardan beslenmiştir. Resim yapmak için yeterli ortam koşulları tekrar sağlandığında hayal gücünün önemi gözle görülür olmaya başlamıştır. Naif ve Primitif insanların, çocukların eğitim almamış kişilerin, biricik ve özgün çalışmaları görmezden gelinemeyecek kadar önemli olduklarını savunmuşlardır (Yasa Yaman, 2008).

2.4.1. Çocuksuluğu Naiflikle Resimlerinde Kullanan Sanatçılar

2.4.1.1. Otto Mueller “Çingeneler ve Ay Çiçekleri” Eser Analizi

Eski düşünce sistemine karşı bir sanatçı olmuştur. İçindeki yaratma gücünü sanat diliyle ortaya koymuştur. Yeni görüşe sahip tüm genç fikirlere köprü olma görevini üstlenmiştir. Bakış açısının farklı olduğu perspektif kurallarına dikkat etmediği görülmektedir. Figürlerin vücutlarını deforme ettiği büyük fırça darbeleriyle abartıya kaçtığı görülmektedir. Kenarlarda kontür çizgileri kullanmıştır.

Resim 14’te görüldüğü gibi Müller’in eserlerinin ana temasında insanın doğanın içindeki en saf halini göstermek vardır. Figürlerini yalın bir ifade tarzıyla kullanmış, sade çizgisel konturlara yer vermiş ve bitkisel motifler ile figürlerin uyum içinde olmasını sağlamıştır. Doğayı ve insanları resimlerinde sadeleştirerek yansıtmıştır.

Merak, acı ve arayış düşünceleri ile var olan insan, toplumsal bir varlıktır. İçerisinde bulunduğu iyi ya da kötü tüm durumlardan etkilenmiştir. Vermek istediği güçlü mesajlar sanat eserinde yer almaktadır. Hiç tanımadığı annesinin ailesine bu şekilde ulaşmayı amaçlayıp, duygularını doğa ile barış içerisinde dışavurumcu olarak yansıtmaya çalışmıştır (Crepaldi, 2004).

2.4.1.2. Camille Bombois “Ringe Girmeden Önce” Eser Analizi

Mütevazi bir hayat koşullarında dünyaya gelen Camille Bombois, Fransız naif sanatçılardanır. 1922’de tam zamanlı olarak resim yapmaya başlamıştır. Eserlerini sokak sergileri düzenleyerek farkındalık yaratmaya ve satmaya çalışmıştır. Bombois özellikle manzaraları ve sirk sahneleriyle tanınmıştır.

Resim 15'te görüldüğü gibi Çocuksu kavramların bütünlüğünü oluşturan bir ürün ortaya çıkmıştır. Renklerin dikkat çekici özelliği resimleri Bombois resmini naif çizimi ve ayrıntılara dikkat gösterdiği görülmektedir. Resmin aktarmış olduğu özgün ifadede doğal olan bir görüntüyü farklılaştırarak yansıtmıştır. Resimdeki belirleyici unsur, sembolik kurgudur. Perspektif görüntüye önem verilse de farklı bir görüntü ortaya çıkmıştır. Gerçeklikten uzak bir görüntü aktarmıştır (Anonim, 2021).

Hiçbir kural ve kaidesi olmayan resmin özü itibari ile güzel olan yanı yansıtılmaya çalışılmıştır. Kişisel görüşü ve kendi duygularından esinlenerek oluşturduğu bir kompozisyon olmuştur.

2.4.1.3. Alfred Wallis “Voyage to Labrador” Eser Analizi

Resim 16'da görüldüğü gibi Yelkenlilerin yerini buharlı gemilerin almasından ötürü yansıtmak istediği yelken görüntüsünü hafızasından boyamıştır. Kişisel bir üslubunu gözler önüne seren sanatçı, resminde bıraktığı çocuksu izlenim ile ne ifade etmek istediğini başarılı bir şekilde ortaya koymuştur. Wallis'in çalışmalarını eleştiren sanat eleştirmenleri çalışmalarının düzensiz, şekilli karton parçalarını zemin olarak kullanılmasından etkilenmişlerdir. Wallis'in keşfi onları 'saf 'bir vizyonu benimsemeye devam etmeye teşvik etti. Yaşadığı dönemde “İlkelcilik” ile ilgilenerek naif sanatın değer görmesinde payı oldukça büyük olmuştur (Selvi, 2010).

3. TARTIŞMA

3.1. Primitif (İlkel) Resim Sanatı

Toplu kabile şeklinde yaşama stilleri olan ilkel insanlar, kolektif yaşam sistemlerinde, kim hangi alanda yetenekli ise o alanın düzen ve aletinden sorumlu olmuşlardır. Böylece birbirlerine güven duyguları da gelişmiştir. Toplumda yaşayan insanların mutlaka zanaatla bir ilişkisi vardır. Estetik değer taşıyan ürünler ise sanat eseri olarak görülmüştür (Shiner, 2004). İlk Çağlarda çocukları yetişkin insanlardan ayıran özellikler çok olmamıştır. Aynı sorumlulukları almışlardır. Potansiyel güçlerinden faydalanıp onları işçi gibi kullanmışlardır. 17. yüzyıla gelindiğinde değişen sosyolojik olaylar neticesinde “çocukluk” kavramının gelişmesine ve olması gereken ilgi görülmeye başlamıştır. Toplumun gelişmesi ile sanat eğitimi de gelişmiştir. Çocuk resminin değer görmesiyle birlikte kendilerini ifade etme güçleri de artmıştır. Özgün, sembolik anlatım ve canlı renkleri kullanmayı tercih etmişlerdir. İlkel ve çocuk sanatının en temel ortak yanı olmuştur (Aman, 1990).

Resim 17'de görüldüğü gibi insanın, ilkel ve modern çağda olmak üzere düşünmesi, çevresini araştırması, sorgulaması gibi özellikleri onu gelecek nesillere taşımayı başaran yönleri

olmuştur. Çocuksu çalışmalar, yaşanmışlıkların dışavurumudur. İlkel yaşamda kalmak, dünyaya yeni gözlerini açan bir bebek gibi olabilmektir. İç dünyayı biçimsel olarak ifade edebilme tavrıyla ve dışavurumculukla bağ kurmaktır. Doğaya geniş bir çevreden bakacak olursak üremek, evrim geçirmek ve zaman içinde değişebilmek tabiatın sistemli bir düzende oluştuğunu göstermektedir.

20. yüzyılda İlkel ve çocuk sanatında var olan biçimsel özellikler ve ifade edici yönleri arasında benzerlik olduğu düşünülmüştür. Duygusallık, anlam bütünlüğü, imgeleme, yalınlık gibi özelliklerin ünlü sanatçıları bu resme yönlendirmiştir. Buraya kadar eser analizleri yapılan sanatçılar bu tarzı kullanmayı tercih etmişlerdir (Aman, 1990).

Resim 18’de görüldüğü gibi bireyin ilkel duygularını keşfetmeye teşvik ederek, çocuk resimlerine öykünmesi kendisini ifade etmesine yardımcı olmuştur. Primitif sanat ve çocuk resminin arasındaki en önemli güç ressamın geçmişi ve çocukluk dönemleriyle bağlantılı olmasıdır.

3.1.1. Paul Gauguin “Arearea” Eser Analizi

Sanatın Tarihindeki yerini ileri görüşlülüğü ile var eden Post-Empresyonist bir ressamdır (Gombrich, 2009). Bu akıma liderlik yapan ressam o günün şartlarının çok üstünde çalışmalar yapmıştır. Etkisini gün geçtikçe daha da hissettirmiştir. Fovizm başladığı dönemde ilgi toplamaya başlamıştır. Sanat eleştirmenleri büyük bir merakla çalışmaların analizlerini yapmışlardır (Gombrich, 2009).

Keşfedilmemiş yerleri doğanın ritmine uygun çizgide sert ve inceliklerle yansıtma kabiliyetini geliştirmiş bir sanatçıdır. Yaşarken kurmaya çalıştığı cennet onun ulaşmaya çalıştığı sonsuzluğu olmuştur. Resim 19’da görüldüğü gibi Yeni yaşam alanlarını yeni tarzıyla çalışmalarına yansıtmıştır. Sanat tarzı, başta eleştirilse de sonrasında takdir görmeye başlamıştır. Hayata ve çalışmalarına, içgüdüsel duygularının birbiriyle olan iletişimine yer vermiştir. Bu yüzden hep ilkeli, el değmemiş hayatın içerisinde yaşananları incelemiştir. Tahiti’de ikelliği ve vahşiliği yaşayarak, en önemli eserlerine deneyimlemelerini yansıtmıştır. İkelliğin ona verdiği duyguları, resimlerinde özgürce ifade etmiştir. Sanatçının sembolik anlatımı, doğa ile insan uyumu ve ilkel yaşayışla şekillenmiştir

3.1.2. Jean Dubuffet “Köy Eğlencesi” Eser Analizi

Ünlü Fransız ressam, güzel sanatlar okulunu bitirdikten sonra, sanat eğitimini geliştirmek için Paris’e taşınmıştır. Bütün sanat hareketlerini inceleyip, hiçbir hareketin içerisinde yer

almamıştır. Aradığını bulamayıp bir süreliğine sanata ara verme kararı almıştır. Daha sonra vazgeçemediği sanat hayatına geri dönüp, bundan sonraki yaşamını resim yapmaya adanmıştır. Sanat eğitimi almasına rağmen yaptığı çalışmaların amacına hizmet etmediğini düşünmesiyle birlikte, çocuk resimlerinin analizlerini ve tipik özelliklerinde ortak noktaları bulmaya çalışmıştır. Evrensel olarak her şeyin ortak noktasında, ilkel içgüdünün olduğunu düşünmektedir (Capacchione, 2011).

Resim 20’de görüldüğü gibi bu sebeple resimlerini zihninde canlandığı şekilde yansıtmaya çalışmıştır. Kendi çabası ile sanat yolunda ilerlemeye çalışan, hayatın en zorlu yanlarıyla savaşmış kişilerin dünyaya bakış açılarını yansıtmıştır. Duygularını önemseyen, çağdaş olan her şeyi reddedip doğal olana karşı yaşama mücadeleyi çalışmayı benimsemiştir (Edgü, 2005).

İlkel sanata ilginin sebebi olarak, sosyal ve teknolojik gelişmelerin aynı olmamasına rağmen, sanatın öze ulaşma çabasıyla aynı noktada buluşulmuştur. Çalışmalarının oluşmasına sebep olan imgeler yaşamının birer parçasıdır. Bu imgeler korkusunu, özlemlerini, acısını ifade etmektedir (Edgü, 2005). Bu zaman dilimi içerisinde kadar bilinen, sanatçılardan farklı tarafları çalışmalarında artık materyaller kullanmasıdır. Dışa vurmaya çalıştığı duygularının tasvirinin yapılması çok da kolay değildir. Bir bilinmezlik durumu hâkimdir. Bu durumu gerçeküstücülük ile ifade edebilmiştir (Tükel ve Aarsal, 2008).

3.1.3. Oscar Kokoschka, “Rüzgârın Gelini” Eser Analizi

Avusturyalı sanatçı Oscar Kokoschka dışavurumculuğun her türlü bakış açısını deneyimlemeye çalışmıştır. Sanat eğitimi gerçekleştirdikten sonra gerçekleştirdiği yolculuklar neticesinde kazandığı tecrübelerini yansıtmıştır. Farklı alanlarda kullanmaya çalıştığı tasarımcı yönünü göstermiştir. Fovistlerden etkilendiğini belli eden güçlü ifadeleri manzara resimlerine yansıtmıştır (Crepaldi, 2004).

Resim 21’de görüldüğü gibi Rüzgâr’ın Gelini isimli resmi his yüklemesi yapan bir çalışma olarak en önemli eserleri arasından ilki olmuştur. Masum bir sarılmanın yorumlaması yapılmıştır (Crepaldi, 2002). Kendine has üslubunu yansıttığı bu çalışmanın genelinde soğuk renkler hakimdir. Kalın ve sert fırça darbelerinin kullanıldığı resimde sandalın içindeymiş izlenimi verilip, büyük bir hareketlenme olduğu gösterilmiştir (Crepaldi, 2004).

Duygularını ve bulunduğu hali dışavurum tekniği ile yansıtmaya çalışmıştır. Kesik çizgisel izleriyle direk uygulanmış yoğun ve derin bir şekilde resmin hareketli oluşunu ifade

etmektedir. Resimdeki renk ve biçim farklılığını figürlerde kullanarak kolaylıkla karakter analizi yapılmasını sağlamıştır.

3.1.4. Erich Heckel “Masada İki Adam” Eser Analizi

Alman Dışavurumcu Köprü grubu üyesi olan Erich Heckel hem grup üyelerinin hem de onları takip eden diğer sanatçıların kültür yaşantılarının değişiminde çok büyük etkileri olmuştur. Çalışmalarını değerlendirirken kullandıkları renkleri, açık ve koyu dengesini ışık ve gölge ile birleştirmiştir. Hangi ifadeyi ön plana çıkartmak istiyorsa bu etkilerini kullanmayı tercih etmiştir. Resim 22’de görüldüğü gibi “Masada İki Adam” adını verdiği tablosu korkulu bir rüyaya benzeyen resmi renklendirmek için solgun ve değişik bakış açılarından oluşturduğu bir çalışma olmuştur. Resimleri bilinenin aksine standart görüntülerden farklı ve abartılı olarak yapmayı tercih etmiştir. Primitif figürler kaos ortamı yansıtması için etkili bir ifade biçimi oluşturmuştur yorum. Kesik çizgisel izleriyle direk uygulanmış yoğun ve derin bir şekilde resmin hareketsel oluşunu ifade etmektedir. Resimdeki renk ve biçim farklılığını figürlerde kullanarak kolaylıkla karakter analizi yapılmasını sağlamıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada çocuksu diyebileceğimiz çalışmaların, çocuk resimlerine özgü yanlarıyla eserler arasındaki ilişkiler ve farklılıkları gösterilmiştir. Çocuksuluk kavramının bir çocuğun bakış açısından duyguları ve resimleriyle olan ilişkisi analiz edilmiştir. Sanatçıların tercih ettiği bu ilginin nedenini, çalışmalarında nasıl görüldüğünü açıklanmıştır.

Gelişen koşullarla birlikte hem psikolojik hem de sanat değeri taşıyan çalışmaların insanların üzerinde bıraktıkları etkileri, duyguları ve üslupları incelemiştir. Naif ve Primitif sanatın tanımları yapılarak, tarihsel ortaya çıkış süreçleri izlenmiştir. Bu sanat kavramlarının gelişmesine neden olan faktörler belirlenip çocuk resmi ile benzerlikleri görülmüştür.

20. yüzyılda çocuksu resimlerin arasındaki benzerlikler ve farklar belirlenip, özellikle modern ressamların bu çalışmalarda neden etkilenildiğine değinilmiştir. Modern çağ ile estetik ve psikolojik tarafları incelenerek insanlar üzerinde bıraktıkları etkiler gösterilmiştir. 2. Dünya savaşı sonrasında oluşan kültürel fikir ve düşünce tarzlarının sanata yansımaları araştırılmıştır. Bunun sonucunda ise ilkel yaşama dönme arzusunun sebepleri saptanmıştır. Sanayileşen toplum yapısının sonucunda yaşanan kültürden uzaklaşma, bireysellik ve yalnızlık hissinin artmasıyla birlikte duyguların dışavurumu oldukça keskin ve etkili olmuştur.

Bu yaşam tarzı ve sanat kuramlarını araştıran ressamın 20. yüzyılda da Naif ve Primitif sanatçılardan etkilendiklerini görülmüştür. Bu kavramı benimseyen sanatçıların ortak özellikleri ile ünlü ressamlardan aldıkları referanslarla sanat tarihine bıraktıkları izler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Akademik eğitim almaları da kendilerini geliştirerek hissettikleri çocuksu duygularla yansıttıkları çalışmalar, günümüzde hala tercih edilmeye devam etmektedir. Çocuksuluk kavramının biçimsel, kavramsal ve sezgisel yönleri ayrı ayrı belirlenip genel bir çerçeve içerisinde ilişkilendirilmiştir. Bu kavramlarla ilgili tarzı olan ressamın eser analizleri yapılarak verilen bilgiler doğrultusunda incelenmiştir.

Biçimsel ifade yaşanan masum duyguların dış yapısını belirleyen, duyguların ve düşüncelerin şekillerle ifade edilmesini sağlayan, kurulan düşlerin forma bürünmüş bir eserin şekil yönünden ana yapısı olduğu belirlenmiştir.

Sanatta kavramsallık ise temsil edilmenin dışına çıkmış düşüncel bir yüzeye taşınmıştır. Geleneksel yöntemlerin dışına çıkarak nesnelere yeniden çoğaltılabildiği anlam değişikliklerine gidilip sanatın biçimcilikten öte düşünceye önem veren anlayışlar ortaya çıktığı görülmüştür. Görülen değil görülmeyen biçimlerin dışındaki anlamlara odaklanılmıştır.

Biçimsel ve kavramsal sanatın yanı sıra sezgisel olan yön söz konusu olduğunda her türlü olağan gerçeklik algısının ötesinde ortam yaratmaya çalışılmıştır. İnsanın varoluşundan özünde yer alan bilginin kaynağını ve ilhamını yaşamsal faaliyetlerden alarak genellikle zamandan ve mekândan bağımsız bir şekilde açığa çıktığı görülmüştür. Tüm düşünme biçimlerinin kapısının açılmasıdır. Sanatsal faaliyetler sezgilerle ortaya çıkar. İç ses, içgüdü kafamızın içindeki ses diye adlandırılıp bir kanıtı gerek duymadan doğru bilgiye ulaşılmıştır. Akıl yürütmeden maddeye göre değil ruha dönük bilme kabiliyeti olduğu belirlenmiştir.

İlkel yaşamdan, şehirleşmeye, oradan modernleşmeye, biz fikrinden birey olma yolculuğuna ve bu süreçte karşılaşılan sorunlardan bahsedilmiştir. Primitif sanatın ifade edici yanı ile çocuk sanatının arasındaki benzerlikler belirlenerek, içgüdüsel duyguların uygarlığın gelişmesine neden olan gidişatındaki rolü gözlemlenmiştir. Şehirleşmenin keşmekeşinden anlamlı bir yaşam arayışına giden Primitif ve Naif ressamın çalışmalarında vermek istedikleri etkiler gösterilmiştir. Eğitim almamış ressamın, içgüdüsel duygularıyla ortaya konulmuştur. Özgün, canlı ve dinamik çalışmaları, çocuksuluk kavramı ile farklı bakış açılarına erişimi sağlamıştır. Çocuksuluk kavramını sanatçıların farklı yorumlamaları hem kültürel yönden hem de psikolojik yönden herkeste farklı bir izlenim bırakmıştır. Çocuksuluk kavramına yeni bir bakış açısı oluşturmak için, Primitif ve Naif sanatın birbirleriyle olan

NOT: Bu ön baskı, hakem/bilirkişi tarafından onaylanmamış yeni araştırmaları bildirir ve bu alanda birden fazla uzmana danışılmadan kaynak bilgi olarak kullanılmamalıdır.

ilişkisinin araştırıldığı bu çalışmada geçmişten, tecrübe edindiği ana kadar oluşan masum duygu bütünlüğü olduğu belirtilmiştir.

Preprint

KAYNAKÇA VE NOTLAR

Aman P. (1990). Paul Gauguin. Padre Publishers (San Diego, CA).

Antmen A. (2008). 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar. Sel Yayıncılık (İstanbul).

Antmen A. (2009). Sanatçılardan Yazılar ve Açıklamalarla “20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar” (2. Baskı). Sel Yayıncılık (İstanbul).

Artchive, (1914). Die Windsbraut (The tempest) (1914) by Oskar Kokoschka. Erişim: 02 Ocak, 2024. <https://www.artchive.com/artwork/die-windsbraut-the-tempest-oskar-kokoschka-1914/>

Artnet, (2024). *Fête villageoise*, 1976–1976. Erişim: 02 Ocak, 2024. <https://www.artnet.com/artists/jean-dubuffet/f%C3%A4te-villageoise-ofAbbUueSv-CYdbfYelWJA2>

Artspace. Erişim: 02 Şubat 2024. https://www.artspace.com/ar_penck/the-situation-now-black-and-white

Ayık F. (1999). Çocuksunun çağdaş resim sanatındaki dışavurumcu yansımaları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Biröl A. (2015). Yeni vahşiler’de (dışavurumcular) renk olgusu. Kesit Akademi Dergisi, 1(2): 105-112.

Bourgeois L. (1992). Bourgeois: Designing for Free Fall. Ammann Verlag (Zurich).

Capacchione L. (2011). Sanat Terapisiyle İyileşmek, (D. Özen, çev.). Kaknüs Yayınları (İstanbul).

Crepaldi G. (2004). Art Book Ekspresyonistler (1.Baskı). (D. Kundakçı, Çev.), Dost Kitabevi (Ankara).

Edgü F. (2005). Jean Dubuffet (1. Basım). Pera Müzesi Yayını (İstanbul).

Erdem O. (2012). Modern Sanat-Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey. Tempo Yayınevi (İstanbul).

Foster H. (2017). Gerçeğin Geri Dönüşü. Ayrıntı Yayınları (İstanbul).

Franck D. (2009). Bohemler. Sel Yayıncılık. (İstanbul).

Gardner P. (1994). Louise Bourgeois. Universe Publishing (New York).

Giray K. (2009). Ziraat Bankası Koleksiyonu (3.Cilt). T.C Ziraat Bankası Kültür Koleksiyonu, Promat Basım Yayın (Ankara).

Gombrich E. H. (2009). Sanat ve Yanılsama. (A. Cemal, Çev.). Remzi Kitapevi (İstanbul).

Guggenheim, (2023). Wassily Kandinsky — Composition VIII, 1923. Erişim: 02 Ocak, 2024.
<https://www.guggenheim.org/artwork/1924>

Høghheim, (2021). Pablo Picasso'nun Güvercinli Çocuk Resmi Ne Anlatıyor? Erişim: 02 Ocak, 2024. <https://hoghheim.com/blogs/sanat-tarihi/pablo-picasso-ve-guvercinli-cocuk>

İşler A Ş. (2004). Çocuk resmi, ilkel sanat ve 20. yüzyılın başındaki öncü sanat anlayışları arasındaki ilişki. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(1): 53-64.

Kandinsky W. (1993). Sanatta Zihinsellik Üstüne. (T. Turan Çev.). Yapı Kredi Yayınları (İstanbul).

Kırıçoğlu O. (2002). Sanatta Eğitim (2. baskı). Pegem Akademi (Ankara).

Kuspit D. (2014). Sanatın Sonu. Metis Yayıncılık (İstanbul).

Lacma, (2024). Two men at a table. Erişim: 01 Ocak, 2024
<https://collections.lacma.org/node/176448>.

Malchiodi C A. (2005). Çocukların Resimlerini Anlamak (1. Baskı) (T. Yurtbay, Çev.). İstanbul: Epsilon Yayıncılık (İstanbul).

Meisterdrucke, (1890). Entrika. Erişim: 11 Ocak, 2024.
<https://www.meisterdrucke.com.tr/sanatci/James-Ensor.html>. Adresinden erişildi.

Meisterdrucke, (1927). Çingener ve ayçiçekleri. 1927. Erişim: 18 Ocak, 2024.
<https://www.meisterdrucke.com.tr/sanatci/Otto-Mueller.html>

Musée d'Orsay (2004). Gauguin- Tahiti, l'atelier des tropiques. Erişim: 02 Ocak, 2024.
<https://www.musee-orsay.fr/fr/agenda/expositions/presentation/gauguin-tahiti-latelier-des-tropiques>

Mutualart, (2024). Berta Zuckermann (Aged 14 Years). Erişim: 02 Ocak, 2024.
<https://www.mutualart.com/Artwork/Berta-Zuckermann--Aged-14-Years-/DC928BA0A1860F95>.

Pogrebin R, Reyburn S. (2017). A Basquiat Sells for ‘Mind-Blowing’ \$110.5 Million at Auction. Erişim: 05 Ocak, 2024. <https://www.nytimes.com/2017/05/18/arts/jean-michel-basquiat-painting-is-sold-for-110-million-at-auction.html>

Samsun M, Noyan Güven İ M V. (2022). Sanat eğitiminin çocuk gelişimi üzerindeki etkileri üzerine. İdil, 99(Kasım): 1597–1608. doi: 10.7816/idil-11-99-0.

Sarioğlu S. (2005). Bir asrın ötesinde: Bir ve ötekiler Louise Bourgeois. r+ Sanat, 20: 26-28.

Saylağ T. Düşlerin, sevdanın ve şiirin ressamı MİRÓ. Salom. Ekim, 2014. Erişim: 02 Ocak, 2024. http://www.salom.com.tr/arsiv/haber92497duslerin_sevdanin_ve_siirin_ressami_mIr_.html adresinden erişildi.

Selvi S. (2010). Sanat Atlası. Boyut Yayıncılık (İstanbul).

Shiner L. (2004). Sanatın İcadı Bir Kültür Tarihi. (İ. Türkmen, çev.). Ayrıntı Yayınları (İstanbul).

Sözen M, Tanyeli U. (2012). Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü. Remzi Kitapevi (İstanbul).

Tanyeli Y P. (2006). Willem De Kooning resimlerinin sanatın gerçeklikle kurduğu ilişki bağlamında incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Tükel U, Arsal S. (2008). Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi (2. Baskı). Yem Yayın (İstanbul).

Türkmenoğlu D. (2008). Günümüzde eleştirel bir yöntem olarak Sigmar Polke’nin sanatı. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(25): 35-46.

Ünsal, E. (2021). *Jeff Koons ve Onun Balon Köpekleri*. <https://www.sanatlaart.com/jeff-koons-ve-onun-balon-kopekleri/> adresinden erişildi.

Wahooart, (2024). *Voyage to Labrador*. <https://en.wahooart.com/@/AQSFKY-Alfred-Wallis-Voyage-to-Labrador> adresinden erişildi.

Wikipedia, (2024). *Cave of Altamira*. https://en.wikipedia.org/wiki/Cave_of_Altamira adresinden erişildi.

Wikipedia, (2024). *Combat of a Tiger and a Buffalo*. Erişim: 27 Ocak, 2024. https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Henri_Rousseau-Combat_of_a_Tiger_and_a_Buffalo.jpg.

NOT: Bu ön baskı, hakem/bilirkişi tarafından onaylanmamış yeni araştırmaları bildirir ve bu alanda birden fazla uzmana danışılmadan kaynak bilgi olarak kullanılmamalıdır.

Yasa Yaman Z. Aksoy'un ardından. Erişim: 02 Ocak, 2024. <https://www.milliyet.com.tr/kultur-sanat/aksoy-un-ardindan-535738>

Yavuzer H. (1992). Resimleriyle Çocuk (4. Basım). Remzi Kitabevi (İstanbul).

Preprint

RESİM LİSTESİ

Resim 1. Kellogg'dan 20 Temel Karalama Örneği

Kaynak: (Samsun ve Noyan Güven, 2022).

Resim 2. 4-7 Yaş Çocuk Resmi Örneği (Anonim)

Resim 3. 7-9 Yaş Çocuk Resmi Örneği (Anonim)

Resim 4. 9-12 Yaş Çocuk Resmi Örneği (Anonim)

Resim 5. Wassily Kandinsky, “Kompozisyon 8”, 1923, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 140 cm x 201 cm, Guggenheim Müzesi, Amerika

Kaynak: (Guggenheim, 2023)

Resim 6. Jean-Michel Basquiat, “İsimsiz”, 1981, Tuval Üzerine Akrilik ve Pastel Boya, 205.74 x 175,9 cm, Brooklyn Müzesi Amerika

Kaynak: <https://www.nytimes.com/2017/05/18/arts/jean-michel-basquiat-painting-is-sold-for-110-million-at-auction.html>

Resim 7. A.R. Penck eseri “Şu An ki Durum” (siyah ve beyaz), 1992 91.4 x 123,2 cm

Kaynak: https://www.artspace.com/ar_penck/the-situation-now-black-and-white

Resim 8. Louise Bourgeois, “Anne”, 2000, Çelik ve Mermer, 927 x 891 x 1024 cm, Tate Modern Müzesi, İngiltere

Kaynak: <https://www.tate-images.com/M01706-Louise-Bourgeois%27-Maman-sculpture-outside-Tate.html>

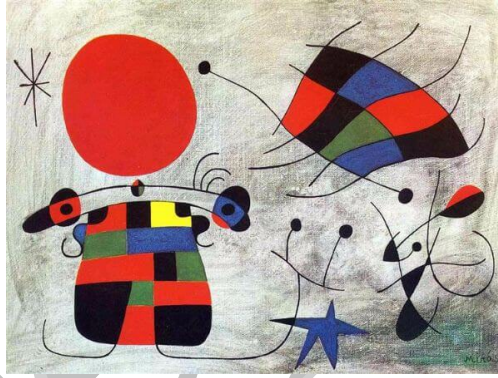
Resim 9. Jeff Koons, *Balon Köpeği (Magenta)*, 1994-2000, Versailles Şatosu, 307,5x366 x115cm, Transparan Boya Kaplama Yüksek Oranda Krom İçeren Paslanmaz Çelik, Fransa

Kaynak: <https://www.sanatlaart.com/jeff-koons-ve-onun-balon-kopekleri/>

Resim 5. Joseph Kosuth, Bir ve Üç Sandalye, 1965, Ahşap Sandalye, Fotoğrafi ve Tanımı, Sandalye (82 x 37,8 x 53 cm), Fotoğraf (91,5 x 61,1 cm), Metin Paneli (61 x 76,2 cm),Modern Sanatlar Galerisi (MoMA), Amerika

Kaynak: <https://www.moma.org/collection/works/81435>

Resim 6. Joan Miro, “Gösterişli Kanatların Gülümsemesi”, 1953, Tuval Üzerine Yağlı Boya, İspanya, Madrid

Kaynak: <https://www.museoreinasofia.es/en/collection/artwork/sourire-des-ailes-flamboyantes-smile-flamboyant-wings>

Resim 12. James Ensor, “Entrika”, 1890, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 89,5x149 cm, Amerika

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/File:James_Ensor_-_The_Intrigue_-_70.38_-_re_Minneapolis_Institute_of_Art.jpg

Resim 13. Pablo Picasso, “Güvercinli Çocuk”, 1901, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 73x54 cm, Katar Müzeler Kurumu

Kaynak: Pablo Picasso’nun Güvercinli Çocuk Resmi Ne Anlatıyor? – HØGHHEIM (hoghheim.com)

Resim 7. Otto Mueller, “Çingenerler ve Ay Çiçekleri”, 1927, Çuval Üzerine Tutkal Boya, 105cm x 145 cm, Saarland Müzesi Almanya

Kaynak: <https://www.art-prints-on-demand.com/a/otto-mueller/gypsy-with-sunflowers.html>

Resim 15. Camille Bombois, “Ringe Girmeden Önce”, 1939, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 60 x 73 cm Modern Sanatlar Galerisi (MoMA), Amerika

Kaynak: Camille Bombois. Before Entering the Ring. 1930-35 | MoMA

Resim 16. Alfred Wallis, “Labrodor’a Yolculuk”, 1928, Yağlı Boya 37x39 cm

Kaynak: Museum Art Reproductions Voyage to Labrador by Alfred Wallis (1855-1942, United Kingdom), WahooArt.com

Resim 17. Henri Rousseau, “Kaplan ve Bufalonun Savaşı”, 1908, Tuval Üzerine Yağlı Boya, Cleveland Müzesi

Kaynak: Henri Rousseau- Combat of a Tiger and a Buffalo.jpg- Wikipedia

Resim 18. Mağara resimleri, “Altamira Mağrası”, İspanya

Kaynak: Lascaux - Vikipedi (wikipedia.org)

Resim 19. Paul Gauguin, “Arearea”, 1892, Tuval Üzerine Yağlı Boya, Orsay Müzesi, 74,5cmx93,5 cm, Fransa

Kaynak: Arearea - Paul Gauguin - Musée d'Orsay (musee-orsay.fr)

Resim 20. Jean Dubuffet, “Köy Eğlencesi”, Kâğıt Üzerine Akrilik ve Kolaj, Fransa, 247.7x321.3 cm, Paris

Kaynak: Fête villageoise by Jean Dubuffet on artnet

Resim 21. Oscar Kokoschka, “Rüzgârın Gelini”, 1913-1914, Tuval Üzerine Yağlı Boya
180.4 x 220,2 cm, İsviçre Basel

Kaynak: Die Windsbraut (The tempest) (1914) by Oskar Kokoschka – Artchive

Resim 22. Erich Heckel, “Masada İki Adam”, 1912, Tuval Üzerine Yağlı Boya,
23,5×26,2 cm, Almanya

Kaynak: <https://collections.lacma.org/node/176448>